

Scenariusze zbiórek dla HARCERZY

Stowarzyszenie Rzecznicy Nauki

Kim jesteśmy?

Jesteśmy zespołem naukowców, edukatorów i pasjonatów przyrody, których łączy jedno – chcemy pokazywać, że nauka nie musi być nudna. Na co dzień zajmujemy się badaniami, ale równie mocno fascynuje nas popularyzacja wiedzy. Dlatego zamiast zamykać się w laboratoriach, wychodzimy do ludzi – opowiadamy o świecie w prosty i ciekawy sposób, tworzymy projekty edukacyjne i szukamy nowych form dotarcia do młodych odbiorców. Wierzymy, że nauka najlepiej smakuje wtedy, gdy łączy się z zabawą i przygodą.

Co robimy?

Łączymy naukę z rozrywką – pokazujemy, że zdobywanie wiedzy może być przygodą. Organizujemy wydarzenia, tworzymy gry i projekty, które zachęcają młodych do odkrywania świata w ciekawy sposób. Zrealizowaliśmy już setki inicjatyw popularnonaukowych, współpracując z najlepszymi instytucjami w Polsce i za granicą. Teraz tę energię i doświadczenie przekazujemy na grę ZłapGO, by nauka o przyrodzie była równie wciągająca jak dobra zabawa.

PROJEKT PT. „ZŁAPGO – MOBILNA GRA EDUKACYJNA” ZOSTAŁ OBJĘTY PATRONATEM HONOROWYM ZWIĄZKU HARCERSTWA POLSKIEGO.

Ministerstwo
Edukacji Narodowej

PROJEKT PT. „ZŁAPGO – MOBILNA GRA EDUKACYJNA” WSPÓŁFINANSOWANY JEST ZE ŚRODKÓW MINISTRA EDUKACJI NARODOWEJ W RAMACH PROGRAMU „ODKRYWCY” NA 2025 R.

TROP HARCERSKI

Opieka nad lokalnymi zwierzętami

CELE ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU

Cel 15: Chronić, przywrócić oraz promować zrównoważone użytkowanie ekosystemów lądowych, zrównoważone gospodarowanie lasami, zwalczanie pustynnienia, powstrzymywanie i odwracanie proces degradacji gleby oraz powstrzymać utratę różnorodności biologicznej.

MOTYW PRZEWODNI

Wyrusz z drużyną na przyrodniczą przygodę tropem naszych zwierzęcych sąsiadów! Podczas czterech zbiórek harcerki i harcerze poznają tajemnice życia dzikich zwierząt, nauczą się je obserwować przy pomocy takich aplikacji jak Merlin, TropGo czy BirdNet, założą kalendarz przyrody oraz pomogą lokalnym zwierzętom. Trop łączy zdobywanie sprawności „Przyjaciel/Przyjaciółka zwierząt”, działanie na rzecz środowiska i radość ze wspólnego odkrywania natury. Idealny sposób na rozwijanie empatii, odpowiedzialności i harcerskiej uważności na świat wokół nas.

DZIAŁANIA W RAMACH TROPU (TEMATY ZBIÓREK)

- Na tropie dzikich sąsiadów - rozpoznawanie lokalnych gatunków ptaków oraz nauka korzystania z aplikacji BirdNet, Merlin i TropGo.
- Dzikie życie w miejskiej dżungli - poznanie zwierząt obecnych w środowisku miejskim.
- Tropem decyzji - poznanie bezpiecznych sposobów na pomaganie zwierzętom w sytuacjach zagrożenia.
- No to do domu! - budowa karmnika (lub poidelka/domki dla owadów) i podsumowanie tropu

EFEKT KOŃCOWY

- Harcerze potrafią wskazać potrzeby zwierząt i rozumieją ich rolę w środowisku.
- Wzrasta ich świadomość ekologiczna i emocjonalna wobec zwierząt.
- Budują karmniki i/lub poidelka dla ptaków.
- Tworzą kalendarze przyrody oparte o zbiorowe obserwacje.

ZBIÓRKA PIERWSZA

Na tropie dzikich sąsiadów

teren zielony w okolicy (park, las, skwerek) lub miejsce zbiórki

1,5h

CELE:

- Rozpoznawanie lokalnych gatunków zwierząt (głównie ptaków).
- Rozwijanie ciekawości wobec przyrody.
- Wprowadzenie do tropu i aplikacji przyrodniczych.

ZAMIERZENIA:

- Harcerki i harcerze nauczą się korzystać z aplikacji BirdNet, TropGo i Merlin.
- Wspólnie rozpoczną tworzenie kalendarza przyrody.
- Stworzą plakaty o lokalnych gatunkach ptaków.

METODY PRACY:

praca z ilustracjami, aplikacjami mobilnymi, kartami pracy oraz fragmentami tekstów, pogadanka dydaktyczna, praca w grupach.

FORMY PRACY:

zbiorowa, grupowa, indywidualna.

MATERIAŁY, POMOCE DYDAKTYCZNE:

- telefony z zainstalowaną aplikacją BirdNet/Merlin/TropGO,
- papier, kredki, długopisy,
- zdjęcia ptaków i informacje o nich [Zał. 1],
- kalendarz przyrody (np. duży plakat, w załączniku przykładowy kalendarz z możliwością wydruku w większym formacie) [Zał. 2].

PRZEBIEG ZBIÓRKI:

CZAS	FORMA	OPIS FORMY
10 min.	Rozpoczęcie	Przywitanie, obrzędowe rozpoczęcie zbiórki oraz wprowadzenie do nowego tropu środowiskowego.
5 min.	Podział na grupy	Podział na zastępy i wylosowanie materiałów do stworzenia plakatów.
15 min.	Praca w grupach	Zadanie polega na stworzeniu plakatu i przeprowadzeniu charakterystyki porównawczej dwóch gatunków ptaków w każdej z grup. Zadaniem harcerzy jest wyszukanie elementów wspólnych oraz różnic w wyglądzie i charakterystyce ptaków. Podczas porównywania opisów mogą być przydatne dwa kolory flamastrów. Jednym dzieci zakreślają podobieństwa w opisach, a drugim różnice. Mogą korzystać również z telefonów w celu odszukania dodatkowych informacji. Przykładowe wykonanie zadania w załączniku. [zał. 3]
20 min.	Zakończenie pracy w grupach	Przedstawienie zastępami efektów swojej pracy w formie prezentacji plakatów.
5 min.	Przerywnik	Do wyboru przez prowadzącego.
10 min.	Praca z aplikacjami	Wprowadzenie i pokazanie, w jaki sposób korzystamy z aplikacji w sposób bezpieczny. Aplikacje do wykorzystania w okresie międzyzbiórkowym do "kolekcjonowania" ptaków i podzielenia się swoimi obserwacjami na kolejnej zbiórce podczas uzupełniania kalendarza.

PRZEBIEG ZBIÓRKI:

CZAS	FORMA	OPIS FORMY
5 min.	Burza mózgów	Drużyna siada w kręgu i każdy z harcerzy wymienia po jednym aspekcie, na jaki trzeba zwrócić uwagę, by bezpiecznie korzystać z aplikacji na telefonie.
10 min.	Kalendarz przyrody	Zapoznanie harcerzy z kalendarzem przyrody (można pierwszą jego część wypełnić wcześniej jako przykład) i poproszenie ich, by zwracali przez cały tydzień uwagę na aspekty wymienione w kalendarzu, ponieważ następne spotkanie będzie rozpoczynać się od jego wypełnienia. Można wspomnieć o aplikacjach na następną zbiórkę.
10 min.	Zakończenie	Podsumowanie i obrzędowe zakończenie zbiórki, krąg.

FRAGMENT UZUPEŁNIONEGO KALENDARZA PRZYRODY

DATA	TEMPERATURA	SŁOŃCE	POGODA	ŚWIAT LUDZI	ŚWIAT ZWIERZĄT
					
1.09	Najniższa: 14 °C Najwyższa: 26,1 °C Amplituda: 12,1 °C	Wschód 5:56 Zachód 19:35 Dzień trwa: 13 godzin i 38 minut	Słonecznie, ale rano i wieczorem robi się chłodno.	Dzieci wróciły do szkoły, zmienił się rozkład jazdy autobusów. Rano musimy się cieplej ubierać.	
8.09	Najniższa: 11 °C Najwyższa: 20 °C Amplituda: 9 °C	Wschód 6:09 Zachód 19:18 Dzień trwa: 13 godzin i 9 minut	Słonecznie, ale rano i wieczorem robi się chłodno. Rano padało i była mgła.	Pierwsze zachorowania w szkole. Coraz więcej ludzi chodzi ubranych w kurtki i ma ze sobą parasol.	

WSKAZÓWKI!

Wnioski, do których powinniśmy dojść pod koniec realizacji tropu: po 4 tygodniach obserwacji można zauważyć pewne prawidłowości, które są zależne od pory roku, w której realizujemy cykl zbiórek. W okresie jesiennym będziemy mieć coraz niższe temperatury, a dzień będzie coraz krótszy. W okresie letnim temperatury będą coraz wyższe, a dni coraz dłuższe. Zmieni się też zachowanie ludzi, gatunki zwierząt, które możemy zaobserwować czy typy opadów, np. dla lata charakterystyczne są gwałtowne burze, natomiast jesienią częściej będzie nam towarzyszyć mgła i drobne opady przez cały dzień.

Przy obserwacjach pogody warto zwrócić uwagę nie tylko na opady, ale także na inne zjawiska atmosferyczne jak wiatr czy mgła. Świat ludzi również jest zależny od pogody, np. w okresach ciepłej pogody chętniej jeździmy rowerem, jesienią częściej chorujemy itp. Wszystkie tego typu obserwacje otaczającego nas środowiska warto zawrzeć w kalendarzu przyrody.

KALENDARZ PRZYRODY

DATA	TEMPERATURA	SŁOŃCE	POGODA	ŚWIAT LUDZI	ŚWIAT ZWIERZĄT	ŚWIAT ROŚLIN
						
	Najniższa: Najwyższa: Amplituda:	Wschód Zachód Dzień trwa:				
	Najniższa: Najwyższa: Amplituda:	Wschód Zachód Dzień trwa:				
	Najniższa: Najwyższa: Amplituda:	Wschód Zachód Dzień trwa:				
	Najniższa: Najwyższa: Amplituda:	Wschód Zachód Dzień trwa:				

ZAŁĄCZNIKI

NA TROPIE DZIKICH SĄDIADÓW

ZAŁĄCZNIK 1.

Zdjęcia ptaków do pracy w grupach.

SIKORA MODRA
MODRASZKA (ZWYCZAJNA)

SIKORA BOGATKA
BOGATKA (ZWYCZAJNA)

ZAŁĄCZNIKI

NA TROPIE DZIKICH SĄDIADÓW

ZAŁĄCZNIK 1.

Zdjęcia ptaków do pracy w grupach.

SÓJKA ZWYCZAJNA

SROKA ZWYCZAJNA

ZAŁĄCZNIKI

NA TROPIE DZIKICH SĄDIADÓW

ZAŁĄCZNIK 1.

Zdjęcia ptaków do pracy w grupach.

KOWALIK

BARGIEL, KOWALIK ZWYCZAJNY

DZIĘCIOŁ DUŻY

DZIĘCIOŁ PSTRY WIĘKSZY

ZAŁĄCZNIKI

NA TROPIE DZIKICH SĄDIADÓW

ZAŁĄCZNIK 1.

Zdjęcia ptaków do pracy w grupach.

KOS ZWYCZAJNY

SZPAK ZWYCZAJNY

ZAŁĄCZNIKI

NA TROPIE DZIKICH SĄDIADÓW

ZAŁĄCZNIK 1.

Zdjęcia ptaków do pracy w grupach.

BOCIAN BIAŁY

CZAPLA SIWA

ZAŁĄCZNIKI

NA TROPIE DZIKICH SĄDIADÓW

ZAŁĄCZNIK 3.

Efekt pracy w grupie.

Dziób letni,
zimą zmienia kolor
na ciemny.

SZPAK

Na pierwszy rzut oka czarny, ale jego pióra błyszczą na zielono, fioletowo i niebiesko. Dziób latem jest żółty, a zimą ciemny. Szpaki żyją w dużych stadach i potrafią tworzyć na niebie widowiskowe roje, zmieniając kierunek w tym samym czasie.

KOS

Samiec jest cały czarny z pomarańczowym dziobem i obwódką wokół oka. Pięknie śpiewa – jego śpiew to melodie i gwizdy, które słychać szczególnie wiosną. Samica jest brązowa i mniej rzucająca się w oczy. Ptaki te często widzujemy w ogrodach czy parkach.

ZAŁĄCZNIKI

NA TROPIE DZIKICH SĄDIADÓW

ZAŁĄCZNIK 1.

Opisy ptaków do pracy w grupach.

Największa z polskich sikor. Ma żółty brzusek, a szeroki, czarny pasek biegnący przez środek wygląda jak „krawat”. Głowa jest czarna z białymi policzkami. Zimą często odwiedza karmniki, jedząc słonecznik i orzechy. Jest odważna i łatwo ją zaobserwować nawet w mieście.

Mniejsza od bogatki, ale bardziej kolorowa. Ma żółty brzusek, niebieską czapkę oraz skrzydła, białe policzki oraz czarną obwódkę wokół głowy. Lubi wspinać się po cienkich gałązkach, czasem głową w dół. Jest bardzo ruchliwa i ciekawska.

Ptaka leśny, brązowy, z charakterystycznymi niebiesko-czarnymi piórkami na skrzydłach. Znany z tego, że jesienią zbiera i chowa żołędzie w ziemi – o wielu z nich zapomina, co pomaga drzewom wyrastać. Ma donośny, chrapliwy głos, ale potrafi też naśladować inne dźwięki.

ZAŁĄCZNIKI

NA TROPIE DZIKICH SĄDIADÓW

ZAŁĄCZNIK 1.

Opisy ptaków do pracy w grupach.

Czarno-biała, z długim ogonem połyskującym na zielono i niebiesko. Często kojarzona z ciekawością – lubi podkradać różne błyszczące przedmioty. Jest bardzo inteligentna, rozpoznaje swoje odbicie w lustrze (rzadkość w świecie zwierząt).

Ma niebieskoszary grzbiet, pomarańczowy brzusek i czarny pasek przez oczy – jak maskę. Potrafi chodzić po pniu drzewa głową w dół, czego nie umie żaden inny ptak w Polsce. Zjada owady oraz nasiona.

Czarno-biały ptak z czerwonym brzuszkiem. Samiec ma dodatkowo czerwoną plamkę na głowie. Charakterystycznie stuka w drzewa dziobem, wydłubując owady spod kory i oznaczając swoje terytorium.

Większość jego upierzenia jest szare, ma długą szyję i żółty dziób. Podczas polowania stoi nieruchomo w wodzie i błyskawicznie chwyta ryby. Łata powoli, z szyją zgiętą w literę „S”.

ZAŁĄCZNIKI

NA TROPIE DZIKICH SĄDIADÓW

ZAŁĄCZNIK 1.

Opisy ptaków do pracy w grupach.

Samiec jest cały czarny z pomarańczowym dziobem i obwódką wokół oka. Pięknie śpiewa – jego śpiew to melodie i gwizdy, które słyszeć szczególnie wiosną. Samica jest brązowa i mniej rzucająca się w oczy. Ptaki te często widzimy w ogrodach i parkach.

Na pierwszy rzut oka jest czarny, ale jego pióra błyszczą na zielono, fioletowo i niebiesko. Dziób latem jest żółty, a zimą ciemny. Ptaki te żyją w dużych stadach i potrafią tworzyć na niebie widowiskowe roje, zmieniając kierunek w tym samym czasie.

Biały ptak z czarnymi końcówkami skrzydeł, długimi czerwonymi nogami i dziobem. Nazywa się go ptakiem brodzącym, ponieważ brodzi w wodzie czy podmokłych łąkach, gdzie poluje na żaby, gryzonie czy owady. Gniazduje często na dachach i słupach.
W Polsce uważany za symbol szczęścia.

ZBIÓRKA DRUGA

Dziki życie w miejskiej dżungli

 harcówka

 2 h

CELE :

- Harcerze potrafią wskazać min. 5 przykładów dzikich zwierząt, które można spotkać w miastach w Polsce.
- Opracowują krótką wizytówkę „sąsiada z miasta” (dzikiego zwierzęcia żyjącego w środowisku zurbanizowanym).
- Wykonują zadania w grupach i wspólnie tworzą mapę miejskiej fauny.
- Zbiórka uświadamia, że fauna Polski to nie tylko lasy czy łąki – ale też nasze najbliższe otoczenie.

ZAMIERZENIA:

- Wzmocnienie świadomości przyrodniczej uczestników.
- Nauka rozpoznawania zwierząt obecnych w przestrzeni miejskiej.
- Rozwój uważności i refleksji nad relacją człowieka z przyrodą w mieście.

METODY PRACY:

praca z ilustracjami, aplikacjami mobilnymi, kartami pracy oraz fragmentami tekstów, pogadanka dydaktyczna, praca w grupach.

FORMY PRACY:

zbiorowa, grupowa, indywidualna.

MATERIAŁY, POMOCE DYDAKTYCZNE:

- karteczki samoprzylepne lub karty A6,
- markery, pisaki,
- karty do gry „Taboo” [Załącznik 1],
- wydruki lub obrazki dzikich zwierząt miejskich (np. jeż, kuna, dzięcioł, lis, kaczka krzyżówka, gołąb, jerzyk) [Załącznik 2],
- mapa okolicy,
- kolorowe pionki/pinezki do zaznaczania miejsca zamieszkania harcerzy,
- karta pracy „Mój dziki sąsiad” [Załącznik 3].

PRZEBIEG ZBIÓRKI:

CZAS	FORMA	OPIS FORMY
10 min.	Rozpoczęcie	Przywitanie, obrzędowe rozpoczęcie zbiórki, przedstawienie formatu zbiórki i poruszanego problemu.
15 min.	Kalendarz przyrody	Uzupełnienie kalendarza o obserwacje dzieci z minionego tygodnia.
20 min.	Gra w taboo	Chętne osoby losują karty do gry w "Taboo" [Zał. 1], na których zostaną umieszczone zwierzęta możliwe do spotkania w przestrzeni miejskiej. Uczestnicy mają za zadanie opisać słowo z karty, nie używając przy tym żadnych z "zakazanych" słów wypisanych na tej samej karcie, podczas odliczania czasu przez klepsydrę/timer. Wygrywa osoba lub zastęp, który zdobędzie najwięcej punktów.
45 min.	Praca drużynowa	Harcerze zaznaczają orientacyjnie swoje miejsce zamieszkania na mapce. Wokół mapy umieszczone są zdjęcia zwierząt [Zał. 2], jakie możemy spotkać w przestrzeni miejskiej, dodatkowo harcerze mogą dopisywać swoje propozycje na karteczkach samoprzylepnych. Sznurkami prowadzimy linie od miejsca zamieszkania do zwierzęcia jakie widziano w okolicy. W ten sposób powstaje sieć miejskiej fauny.
15 min.	Praca w grupach/ indywidualna	Wizytówka „Mój dziki sąsiad” [Zał. 3]. Każdy uczestnik (lub parami/trójkami) wybiera jedno zwierzę z mapy i przygotowuje jego wizytówkę.
10 min.	Prezentacja pracy w grupach/ indywidualnej	Prezentacja wyników swojej pracy, dodatkowo może wywiązać się dyskusja.
5 min.	Zakończenie	Podsumowanie i obrzędowe zakończenie zbiórki, krąg.

ZAŁĄCZNIKI

Dziki życie w miejskiej dżungli

ZAŁĄCZNIK 1

Karty do gry w taboo

JEŻ

SŁOWA, KTÓRYCH NIE
MOŻESZ UŻYWAĆ:

- kolce
- jabłko
- jesień

DZIĘCIOŁ

SŁOWA, KTÓRYCH NIE
MOŻESZ UŻYWAĆ:

- drzewa
- stukanie
- las

WIEWIÓRKA

SŁOWA, KTÓRYCH NIE
MOŻESZ UŻYWAĆ:

- pomarańczowy
- żołądź
- ogon

GOŁĄB

SŁOWA, KTÓRYCH NIE
MOŻESZ UŻYWAĆ:

- pokój
- poczta
- wesele

DZIK

SŁOWA, KTÓRYCH NIE
MOŻESZ UŻYWAĆ:

- rycie
- świnia
- las

KACZKA

SŁOWA, KTÓRYCH NIE
MOŻESZ UŻYWAĆ:

- jezioro
- ptak
- dokarmianie

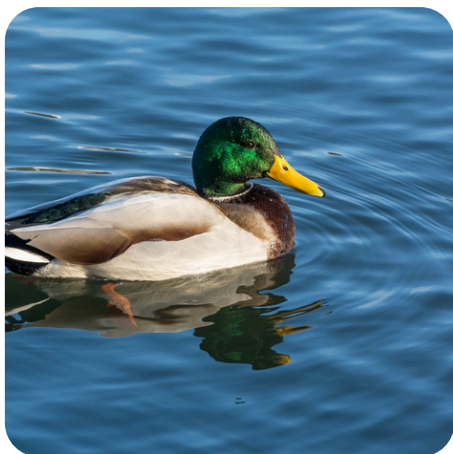
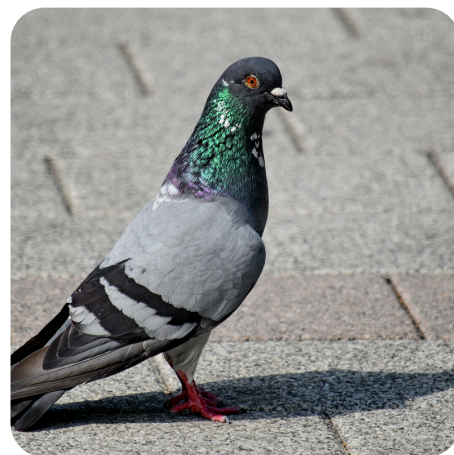
ZAŁĄCZNIKI

Dzike życie w miejskiej dżungli

ZAŁĄCZNIK 2

Zdjęcia przykładowych zwierząt, które można spotkać w mieście.

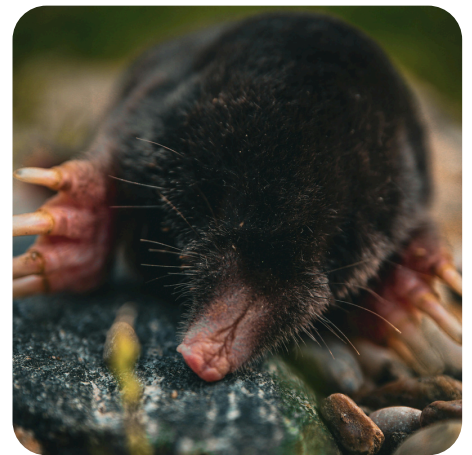
ZAŁĄCZNIKI

Dziki życie w miejskiej dżungli

ZAŁĄCZNIK 2

Zdjęcia przykładowych zwierząt, które można spotkać w mieście.

MÓJ DZIKI SĄSIAD

NAZYWAM SIĘ:

LUBIĘ JEŚĆ:

MOŻESZ MNIE SPOTKAĆ:

NIE LUBIĘ GDY:

ZBIÓRKA TRZECIA

Tropem decyzji

harcówka i okolica

2 h

CELE:

- Uświadomienie harcerzy, jak można wspierać zwierzęta w mieście/naturze.
- Wspólne działanie drużyny na rzecz przyrody.

ZAMIERZENIA:

- Harcerki i harcerze stworzą edukacyjne plakaty o pomaganiu zwierzętom.

METODY PRACY:

praca z materiałem ilustracyjnym, praca z aplikacjami mobilnymi, praca z kartami pracy i fragmentami tekstów, pogadanka dydaktyczna, praca w grupach.

FORMY PRACY:

zbiorowa, grupowa, indywidualna.

MATERIAŁY:

- szary papier, kredki, flamastry, klej,
- materiały na grę terenową: zdjęcia ptaków do podziału na grupy [zał. 1], tropy zwierząt [zał. 2], zadania na punkty [zał. 3], drzewka decyzyjne [zał. 4] oraz uzupełnione drzewka decyzyjne wraz z materiałami do wycinania [zał. 5],
- kalendarz przyrody.

PRZEBIEG ZBIÓRKI:

CZAS	FORMA	OPIS FORMY
10 min.	Rozpoczęcie	Przywitanie, obrzędowe rozpoczęcie zbiórki.
15 min.	Kalendarz przyrody	Uzupełnienie kalendarza o obserwacje harcerzy z minionego tygodnia.
15 min.	Podział na grupy	Zdjęcia nietoperza, sarny i ptaka przecinamy tak, by suma kawałków była równa liczbie harcerzy biorących udział w grze. Następnie, każde dziecko losuje jeden kawałek. Harcerze starają się ułożyć całe zdjęcia z wylosowanych fragmentów, a następnie tworzą grupy z tak powstałych mozaik.
45 min.	Gra terenowa	Grupy poszukują punktów po tropach dopasowanych do ich grupy. Na każdym z punktów znajduje się tematyczne zdjęcie lub krótka rymowanka. Całość gry kończy się uzupełnieniem drzewka decyzyjnego.
15 min.	Zakończenie pracy w grupach	Podsumowanie pracy każdej z grup. Opowiedzenie o wylosowanym zwierzęciu oraz o formach pomocy.
10 min.	Praca z aplikacjami	Wprowadzenie i pokazanie, w jaki sposób korzystamy z aplikacji w sposób bezpieczny.
5 min.	Zakończenie	Podsumowanie i obrzędowe zakończenie zbiórki, krąg.

ZAŁĄCZNIKI

Tropem decyzji

ZAŁĄCZNIK 1.

Zdjęcia zwierząt do podziału na grupy.

ZAŁĄCZNIKI

Tropem decyzji

ZAŁĄCZNIK 1.

Zdjęcia zwierząt do podziału na grupy.

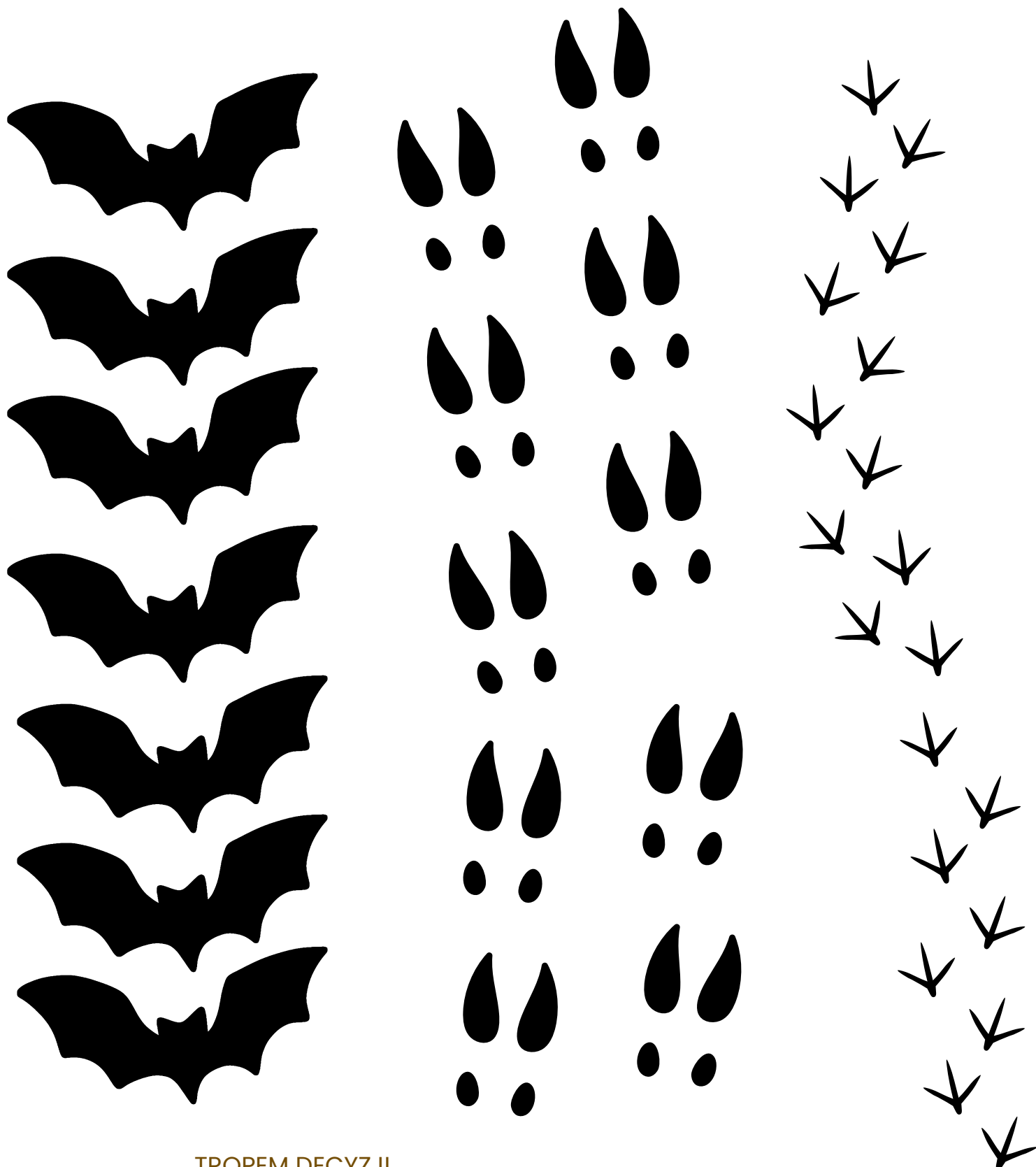
ZAŁĄCZNIKI

Tropem decyzji

ZAŁĄCZNIK 2

Przykładowe "tropy" zwierząt, za którymi uczestnicy mogą podążać w grze do kolejnych punktów.

ZAŁĄCZNIKI

TROPEM DECYZJI – GRUPA WRÓBEL

PUNKT 1

Budki małe, z dziurką w drzwiach,
dla wróbelka to jest gmach.
Dom nie za duży, nie dla sowy,
lecz malutki - wróblowy.

PUNKT 2

Ziaren garść i owsa trochę,
słonecznika odrobinę,
nie dawaj chleba nawet ociupinkę,
bo wróbelek będzie mieć smutną minkę.

PUNKT 3

Gorące lato, spragnione ptaki,
wodą się dzielisz – to piękny nawyk.
Postaw poidło, napełniaj co rano,
wróbelki przylecą i wypiją niemało.

ZAŁĄCZNIKI

TROPEM DECYZJI – GRUPA NIETOPERZ

PUNKT 1

W dzień odpoczywa, nocą poluje,
w budce na drzewie dobrze się czuje.

PUNKT 2

Gdy lampy świecą przez całą noc,
nietoperzowi odebrać chcą moc.
Zgaś zbędne światło, gdy noc już ciemna,
nietoperza wdzięczność będzie niezmierna.

PUNKT 3

Nietoperz w siatce trzepoce skrzydłami,
nie ruszaj go sam – może zarazić chorobami.
Leśniczy czy strażnik wyciągną go z kłopotu,
a mały wędrowiec znów ruszy do lotu.

ZAŁĄCZNIKI

TROPEM DECYZJI – GRUPA SARNA

PUNKT 1

Mała sarna w trawie spokojnie się skryła,
mama ją na chwilę zostawiła.
Nie głaszcz, nie bierz, nie podchodź blisko,
najlepszą pomocą jest odejść szybko.

PUNKT 2

Śnieg zasypał pola, głód w brzuchu dokucza,
dziecko z leśnikiem karmę przygotowuje.
Owies i siano zamiast chleba –
tak pomóc sarnie naprawdę trzeba.

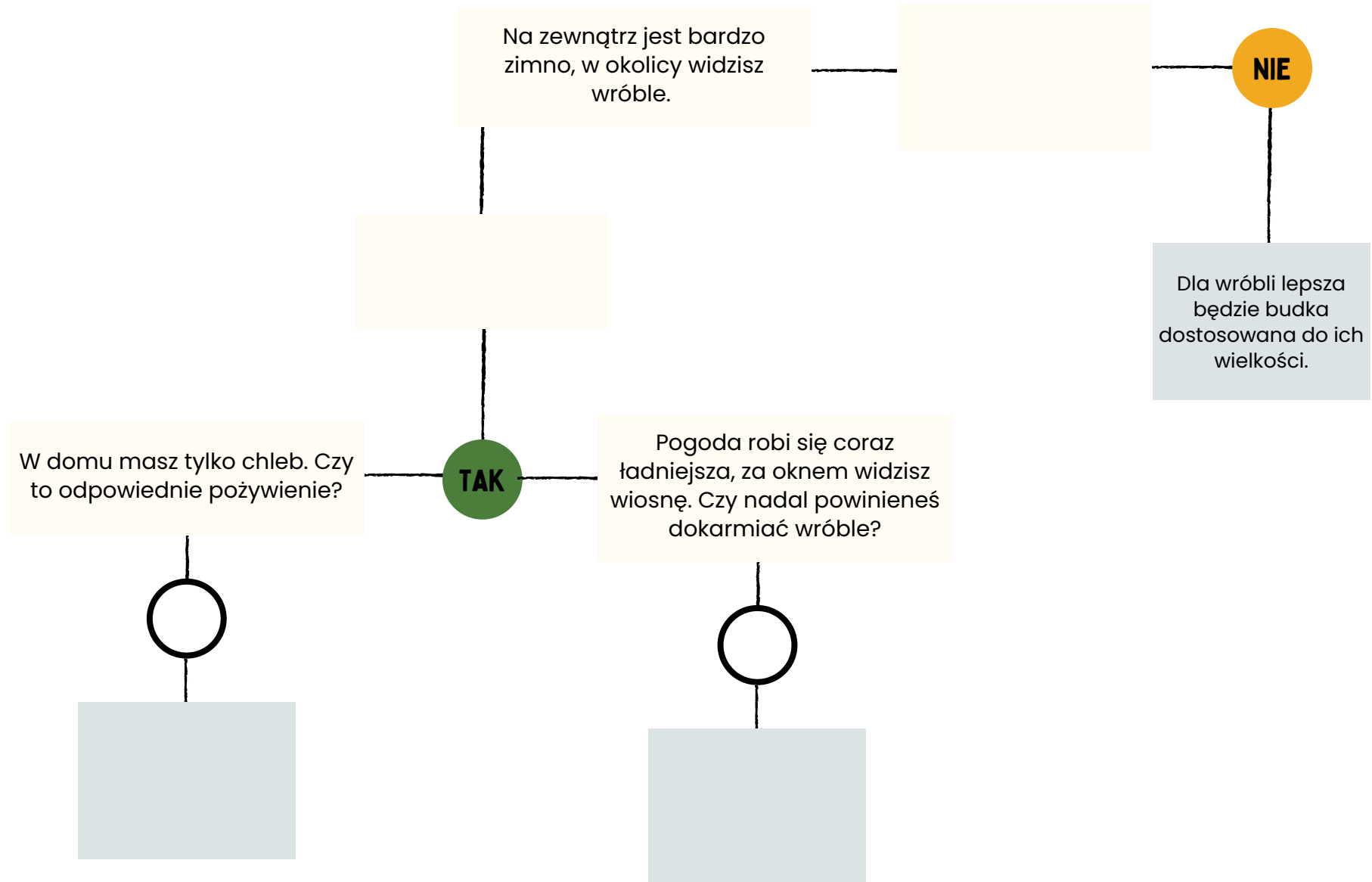
PUNKT 3

W lesie butelki, papiery, śmieci,
czym sarna ma karmić swoje dzieci?
Sprzątaj więc z drużyną ścieżki i krzaki,
by sarny czyste miały szlaki.

ZAŁĄCZNIKI

TROPEM DECYZJI – GRUPA WRÓBEL

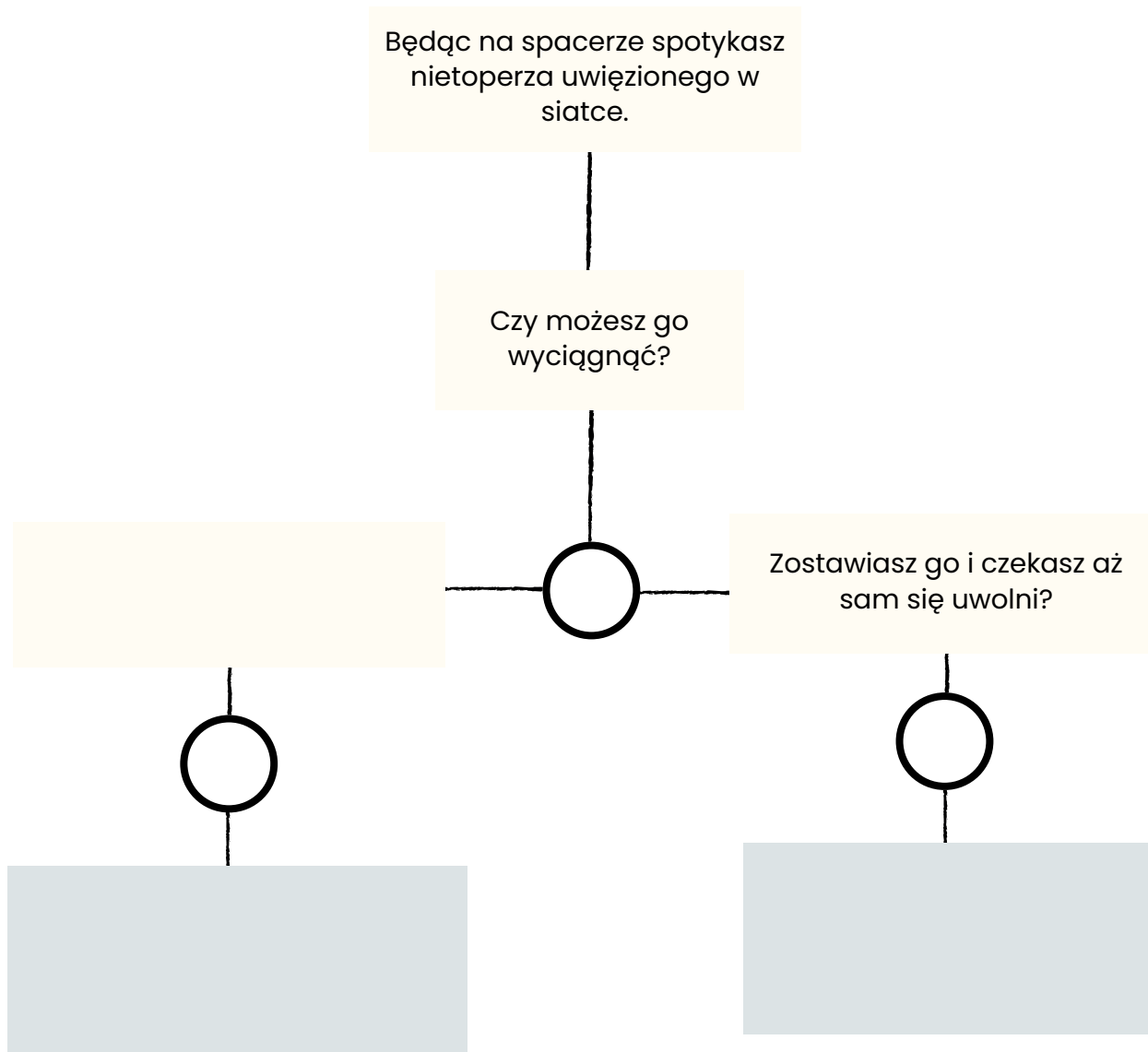

ZAŁĄCZNIKI

TROPEM DECYZJI – GRUPA NIETOPERZ

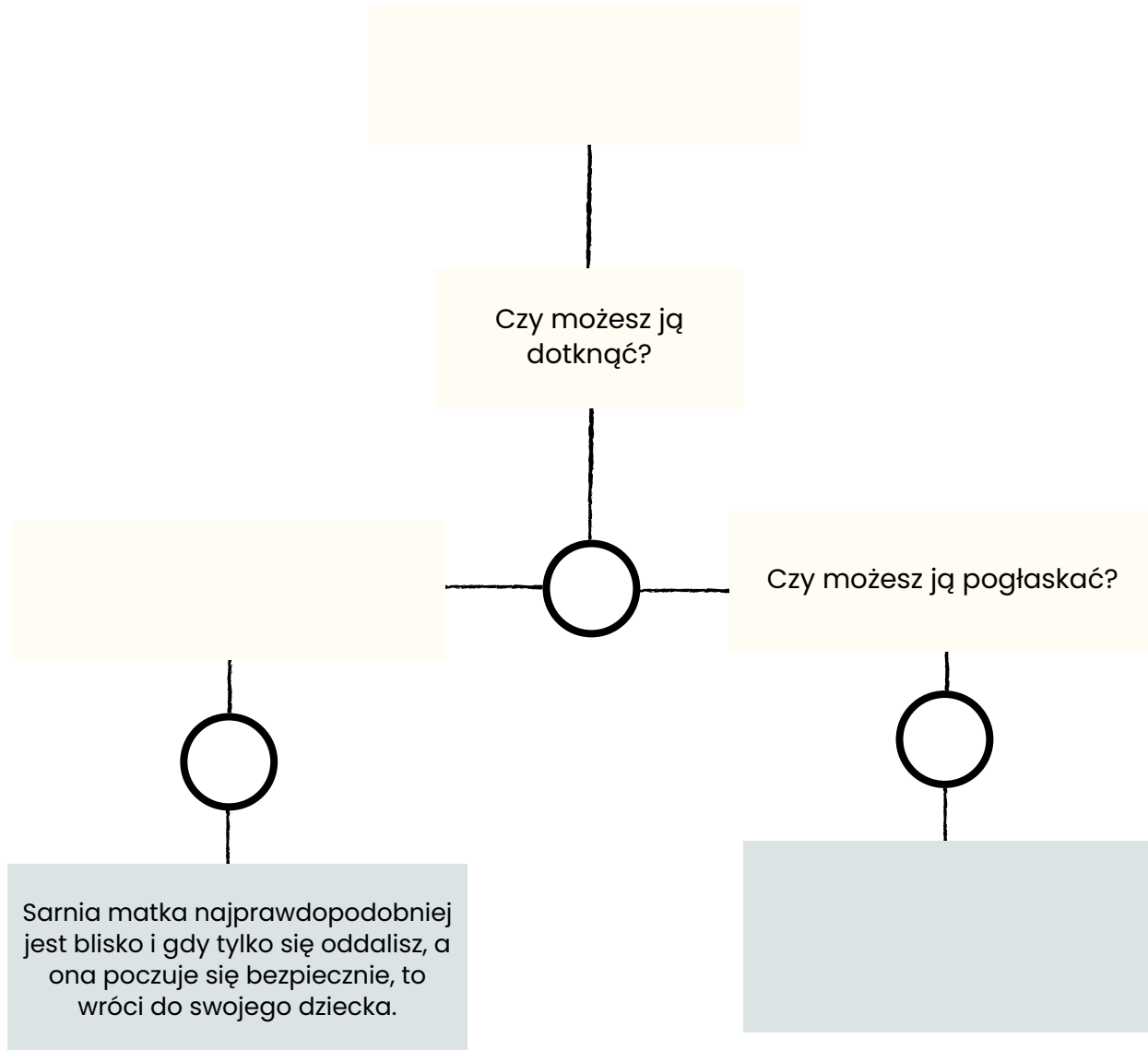

ZAŁĄCZNIKI

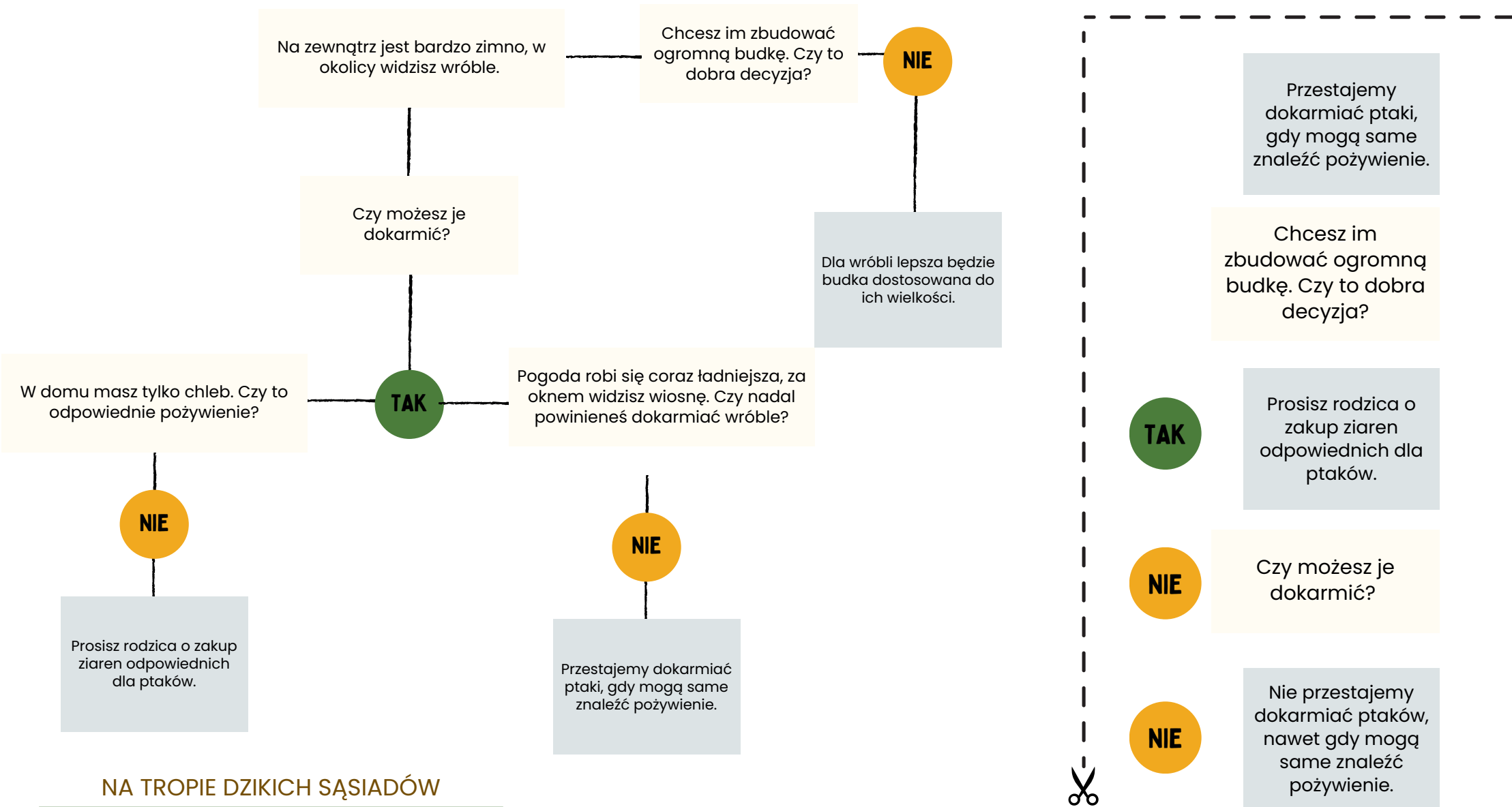
TROPEM DECYZJI – GRUPA SARNA

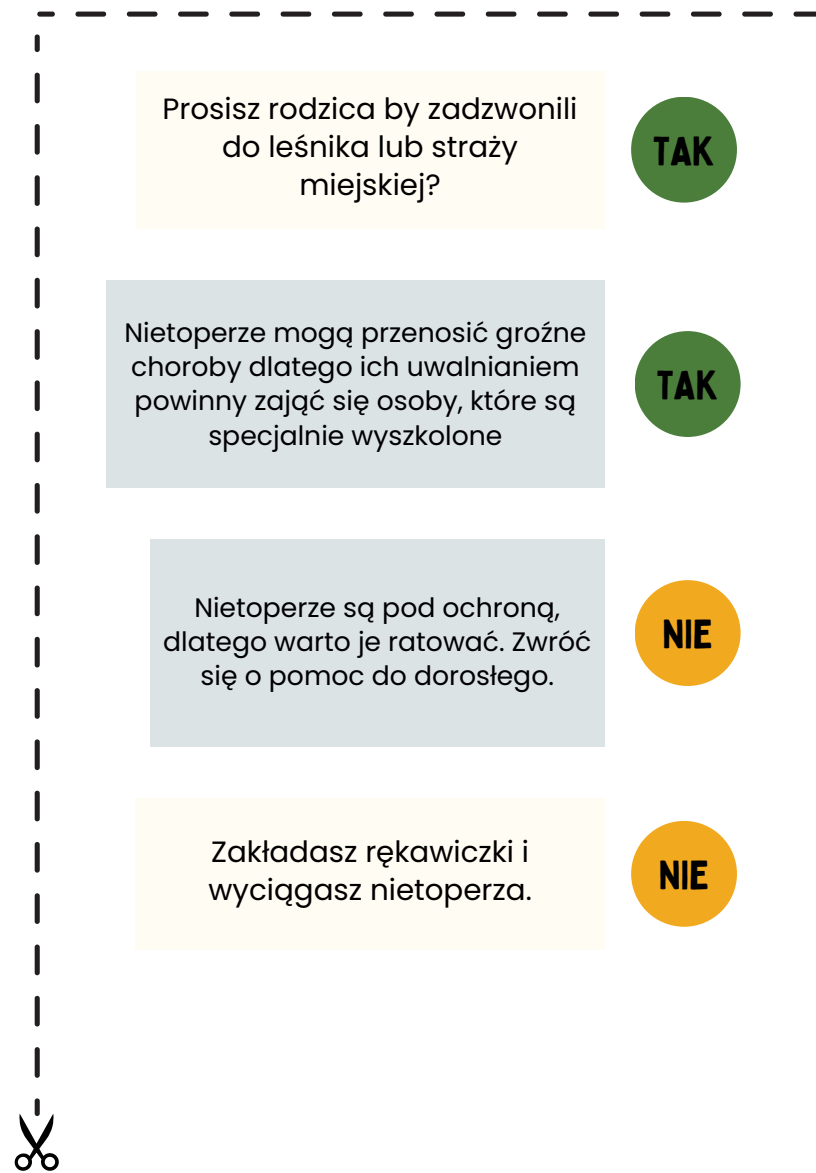
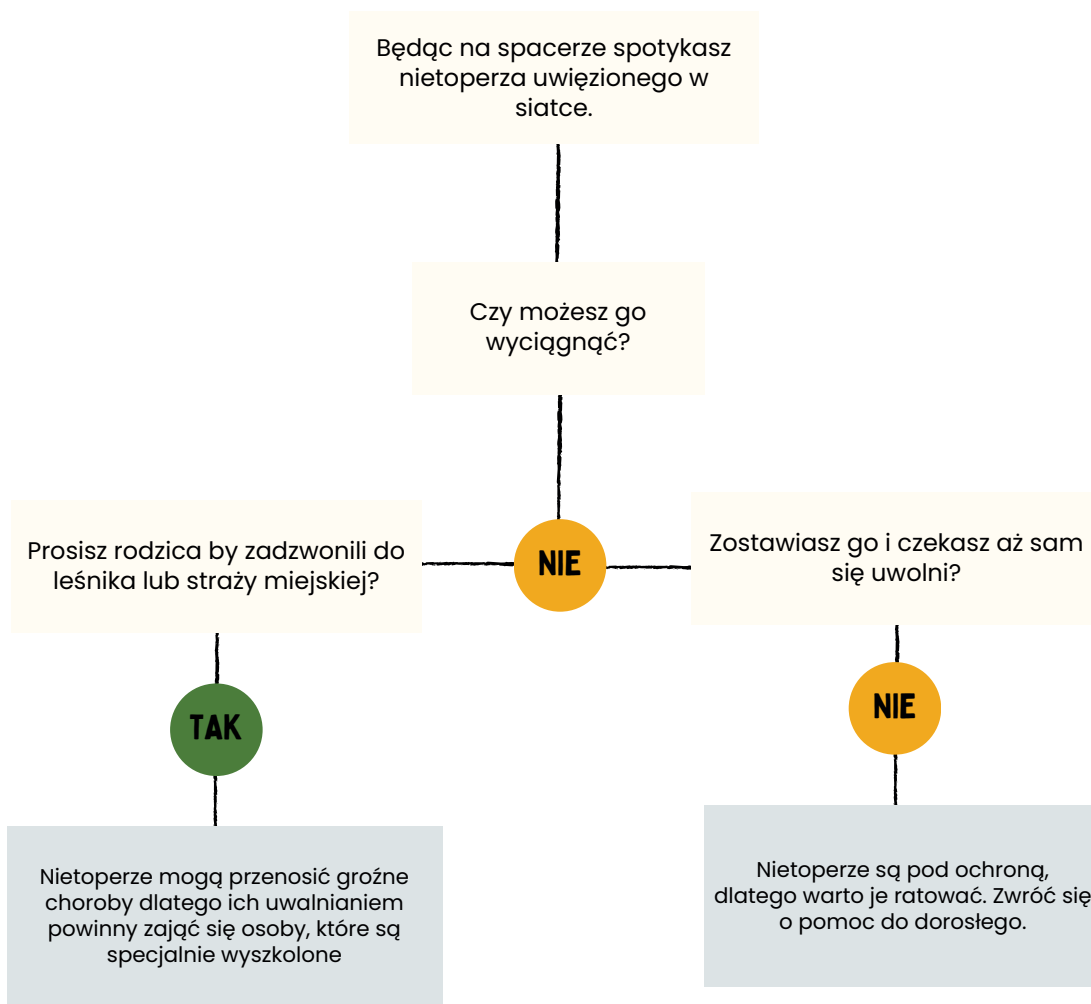
ZAŁĄCZNIKI

TROPEM DECYZJI – GRUPA WRÓBEL, uzupełnione drzewko decyzyjne i elementy do wycięcia do uzupełnienia drzewek przez harcerzy

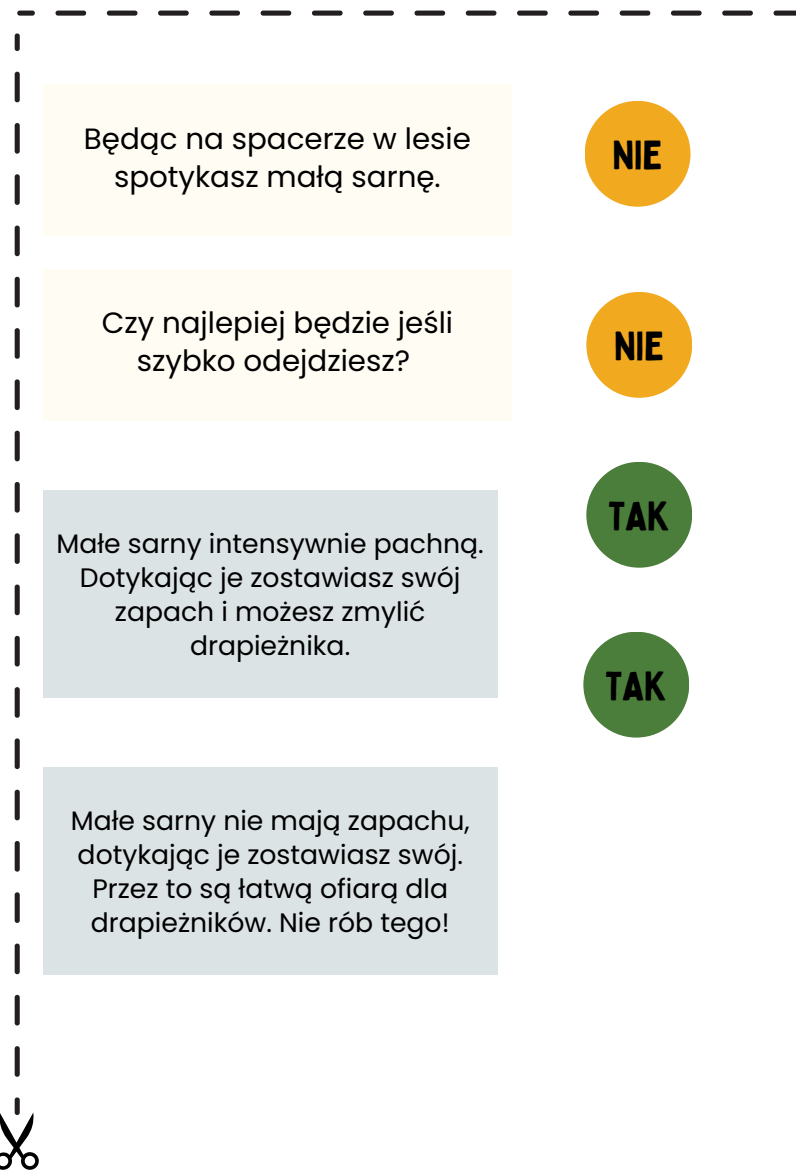
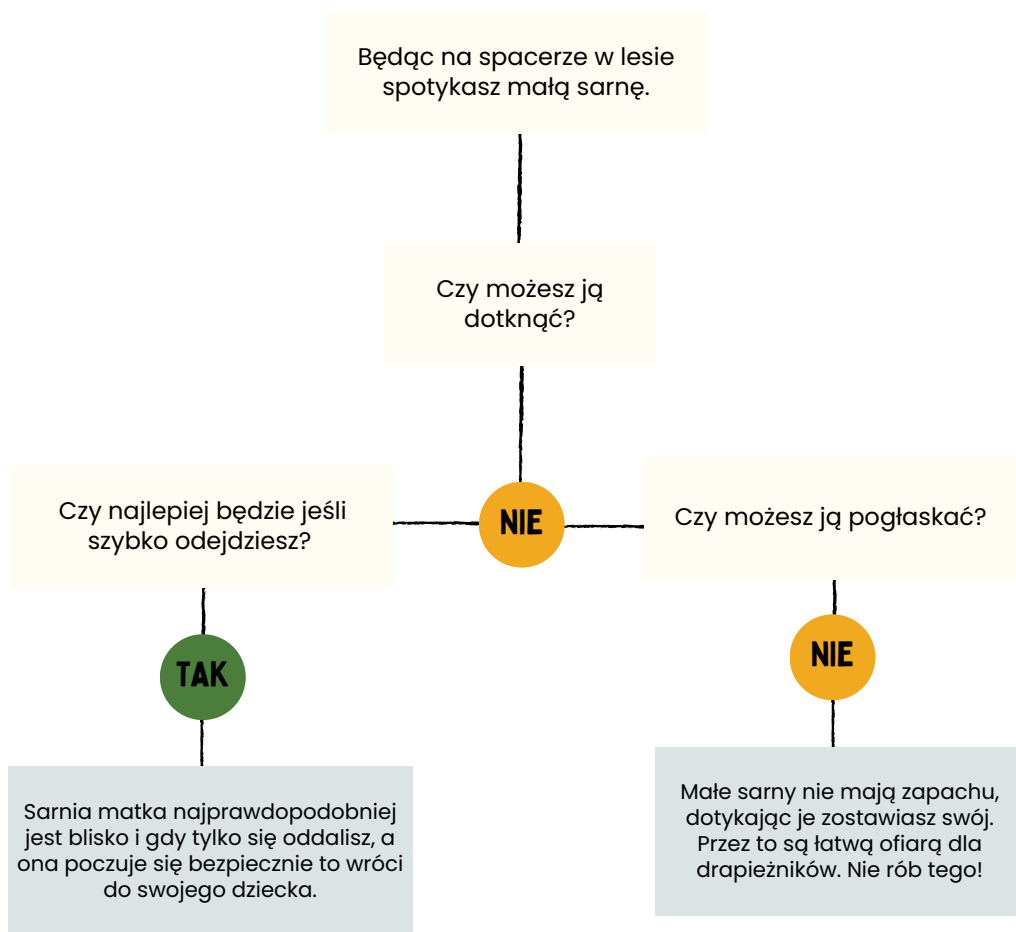
ZAŁĄCZNIKI

TROPEM DECYZJI – GRUPA NIETOPERZ, uzupełnione drzewko decyzyjne i elementy do wycięcia do uzupełnienia drzewek przez harcerzy

ZAŁĄCZNIKI

TROPEM DECYZJI – GRUPA SARNA, uzupełnione drzewko decyzyjne i elementy do wycięcia do uzupełnienia drzewek przez harcerzy

ZBIÓRKA CZWARTA

No to do domu!

harcówka lub plener (z dostępem do stołów/ławek)

2 h

CELE:

- Podsumowanie efektów tropu,
- Dzielenie się wiedzą i doświadczeniem,
- Wykonanie karmników lub poidelek.

ZAMIERZENIA:

- Harcerki i harcerze prezentują efekty tropu (obserwacje, zdjęcia, plakaty).
- Biorą udział w zabawach tematycznych i uzyskują sprawności realizowane w ramach cyklu zbiórek.

METODY PRACY:

praca z materiałem ilustracyjnym, praca z aplikacjami mobilnymi, majsterka, pogadanka dydaktyczna, praca w grupach.

FORMY PRACY:

zbiorowa, grupowa, indywidualna.

MATERIAŁY:

- kalendarz przyrody,
- plakaty, zdjęcia, rysunki,
- sprawności,
- materiały do tworzenia karmnika oraz poidelka (np. butelki plastikowe, sznurki, deseczki, klej na gorąco, gwoździe, młotki),
- instrukcja przygotowania karmnika/poidelka.

PRZEBIEG ZBIÓRKI:

CZAS	FORMA	OPIS FORMY
5 min.	Rozpoczęcie	Przywitanie, obrzędowe rozpoczęcie zbiórki.
15 min.	Kalendarz przyrody	Uzupełnienie kalendarza o obserwacje dzieci z minionego tygodnia.
5 min.	Przerywnik	Do wyboru przez prowadzącego.
10 min.	Podział na grupy	Podział na zastępy oraz omówienie zasad bezpieczeństwa przy budowaniu karmników.
50 min.	Majsterka	Budowanie karmników w zastępach według instrukcji.
10 min.	Zakończenie pracy w grupach	Podsumowanie pracy każdej z grup.
20 min.	Wnioski	Podsumowanie tropu, kalendarza przyrody, rozdanie sprawności.
5 min.	Zakończenie	Obrzędowe zakończenie zbiórki, krąg.